

# História módy 2 (v rokoch) :)

## Obsah

- Starovek 2

  - Etruskovia
  - Odev Rimanov

- Oblečenie počas sťahovania národov
- Počas trvania Byzantskej ríše
- Románsky odev
- Odev mladých novoutvorených národov
- Gotický odev

[Prvá časť](#)

[Pokračovanie...](#)

Až do mocenskej výmeny ovládali značnú časť územia Apeninského polostrova **Etruskovia**. Ich odev bol podobný odevu Kréťanov a Grékov, jeho charakteristickou zvláštnosťou však bolo používanie predĺžených zobákovitých topánok, pokrývky hlavy boli podobné slameným včelím úľom. Etruskovia boli vynikajúci zlatníci.



Topánky Etruskov

**Odev Rimanov** - prekonával opačný vývoj ako grécky[1]. Od skromnej a jednoduchej formy od začiatku republiky k zámernej veľkej nádhere cisárstva[2]. Už v roku 215 p.n.l. sa Rimanky tak veľmi ozdobovali, že bolo zákonom tribúna Oppia prikázané zakročiť proti prehnánu luxusu žien rímskej plutokracie[3].

Po dobytí Grécka si vyspelá grécka kultúra podmanila praktického ducha Rimanov. Oblečenie helénov dostalo latinské mená a pomerne rýchlo sa udomácnilo. Muži nosili kladený odev, skladajúci sa z tuniky (košeľa preťahovanej cez hlavu), ktorú tvoril jednoduchý vlnený odev tvaru veľkého oválu bez rukávov a tógu (plášť) elipsovitého tvaru, širokú asi 3,5 m a dlhú asi 5,5 m, z bielej vlnenej tkaniny. Senátori ju mali lemovanú purpurovom, cisári ju nosili celú purpurovo-červenú.



Odev antických Rimanov

Rímsky mužský odev - tóga

Ženská tunika bola dlhšia ako mužská. Kladené, nezošivané odevy vytvorili predpoklady pre individuálne odevy, lebo tie mohli byť pri každom obliekaní upravené vždy odlišne.

Rimania nosili aj pallu, ktorá bola podstatne menšia a ľahšia ako tóga, obyčajne z jemnej vlny a väčšou farebnosťou, v zime paenulu, t.j. akýsi uzavretý kabát, pokrývajúci obidve ramená, ktorý mal niekedy aj kapucňu, vojaci odev nazvaný lacerna, ktorý často nosila aj chudoba. Vojenský plášť s kapucňou - cucullus bol pamiatkou na výboje v Galii. Nohy si chránili ovíjadlami na spôsob onucí alebo dlhými pančuchami.

V cisárskom období bol u žien obľúbený priehľadný hodvábny závoj. Rimanky nosili dvojaký druh podprsieniek - mamillare, pruh jemnej kože, ktorým sa ovíjalo priamo poprsie a strophium - širší látkový pás, ktorým sa

podväzovali prsia a spodná časť hrudníka, ale viditeľne cez tuniku. Kým pôvodne nosili jednoduché účesy, v časoch cisárstva zamestnávali pri úprave vlasov až niekoľko otrokyní. Na dosiahnutie plavého a červenkastého odtieňa vlasov používali zvláštne mydlo z kozieho loja a bukového popola. Nosili aj parochne. Pamiatkou na výboje v Germánii bolo nosenie dlhých nohavíc. Používanie púdrov a líčidiel ako krásliacich prostriedkov bolo v Ríme všeobecne známe a šíri sa vždy so vzrastajúcou záľubou v prepychu. Používali sa rozmanité druhy červenej farby na tvár a pery, rovnako ako čiernej na obočie a riasy. Biele líčidlo malo vyzdvihnúť krásu pokožky a zvláštna šedá farba slúžila na zvýraznenie ciev a podmaľovanie očí.

Muži pôvodne nosili bradu a fúzy, neskôr si fúzy holili. Až cisár Hadrián zaviedol do módy znovu fúzy ako symbol mladosti[4]. Brada a fúzy sa v tej dobe považovali za vonkajší znak ľudí, ktorí sa zaoberajú bádáním a premýšľaním.



Rímskou zvláštnosťou boli farebné módné figúrky z pálenej hliny, vysoké 8 až 25 cm. Tieto predlohy boli veľmi starostlivo vypracované a Rimania ich ročne posielali tisíce do všetkých svojich provincií. Svojou trojrozmernosťou boli názornejšie než terajšie módné obrazy. Predstavovali vlastne módné časopisy z pálenej hliny. Slúžili len pre ženy.

**Roku 64 p.n.l.** - Rimania sa dozvedeli o existencii jemného čínskeho hodvábu, ktorý ich nesmierne očaril. Táto efektná lesklá tkanina sa okamžite stala synonymom prepychu a obľúbeným módnym výstrelkom, takže cisár Tiberius musel striktné zakázať jej dovoz, aby neprišiel o nezanedbateľné príjmy do štátnej pokladnice.



Obliekanie dvornej dámy slúžkou v Japonsku okolo roku 400

**Okolo roku 100** - sa v Číne používal tkáčsky stav zo šlapadlami k pohybu brda.

**Okolo roku 550** - z Číny do Európy, konkrétne panovníkovi východorímskej ríše Justiniánovi I., boli tajne dovezené vajíčka priadky morušovej. Vajíčka priniesli mnísi perzského pôvodu, ktorí šíрили v Číne kresťanstvo. Mali ich ukryté v dutých bambusových tyčiach, ktorými sa počas chôdze podopierali.

**V tých dobách** - sa v Európe priadlo na vreteno[6], čo bol voľne zavesený zaťažený kolík, na ktorý sa zachytili vlákna. Krútením vlákna medzi ukazovákom a palcom sa vreteno začalo krútiť a stáčalo vlákna, ktoré sa odmotávali z druhého kolíka (praslica[7]). Mechanické pradiarske stroje fungujú na rovnakom princípe.

**Oblečenie počas sťahovania národov[8]**

- Germáni nosili jednoduchý pás zopnutý sponou alebo ostňom a kožušinové plášte. Len bohatší mali priliehavý spodný odev. Ženy nosili ľanový úbor, ktorý nemal rukávy a pokrýval len jedno rameno a časť poprsia. Východní Germáni poznali dlhé nohavice, severské germánske kmene nosili krátke.



Starogermánska  
halena

**Počas trvania Byzantskej ríše a jej vplyvu v Európe**<sup>[9]</sup> - sa v móde uplatňoval byzantský štýl odievania. Ženy i muži nosili rímske košeľovité oblečenie s rukávami a plášť, o niečo dlhší než rímsky. Od 11. storočia začali nosiť dvorní úradníci a vysoká byrokracia úzku blúzu bez naberania. Pôvodne pohanské ornamente nahradili kresťanské symboly. Medzi remeslá, ktoré zaznamenali v tej dobe ohromný rozvoj patrili: zlatníctvo, tkáčstvo a krajčírstvo.



Ženský odev

Mužský odev

Vyhľadávaným a používaným tovarom boli zlatom prešívané farebné hodvábné látky a brokáty, pokryté drahými kameňmi a perlami. V tejto dobe sa začalo zahaľovanie postavy a potlačenie akejkoľvek nahoty, čo pretrvalo niekoľko storočí. Oblečenie prestalo byť výtvarným celkom a skladalo sa z mnohých lesklých častí.

**V 9.-12. storočí** - sa nosil **románsky odev**, ktorý sa v rôznych krajinách značne líšil.



Románsky odev

Odev vládnucej a ovládanej triedy sa odlišoval len tkaninami a ozdobami, strih mal len nepatrný rozdiel. Šírka látky bola rovnaká, či už boli šaty určené na nízku, štíhlu alebo silnú postavu.

Odev žien, ktorý si sami šili, sa skladal zo spodného a vrchného šatu. Spodný siahal k chodidlám, mal dlhé úzke rukávy, vrchný bol širší a kratší, dĺžka rukávov siahala po lakte. Vydaté ženy mali šatky<sup>[10]</sup> alebo závoje.

Dôležitou súčasťou odevu muža bola halena, siahajúca do polovice lýtok, často opásaná a dlhé nohavice alebo pančuchy. Na halenu sa obliekal ďalší plášť z tkaniny veľkej hmotnosti. Obuv bola kožená, vysoká po členky.



Románske ženské odevy  
v roku 1000 a 1100

Ženský účes v roku 1000    Ženská pokrývka hlavy v roku 1000    Mužský účes z roku 980

**Odev mladých novoutvorených národov** - bol voľnejší a nezakrýval tak dokonale tvary celého tela. Oblečenie jednoduchých ľudí sa značne odlišovalo a malo regionálny charakter. Navzájom podobnejšie bolo obliekanie panovníckych dvorov.

V 11. storočí začali muži nosiť ako jedinou osobnú bielizeň krátke spodky, ktoré pokrývali bedernú časť tela[11]. Celkom výnimočne sa objavil odevný predmet zodpovedajúci svojim poslaním mužskej košeli.

Oblečenie žien sa v 11. storočí skladalo zo spodného dlhšieho odevu siahajúceho až po chodidlá[12] a vrchného širšieho odevu s rukávmi najprv po lakeť, neskôr po zápästie[13].

Vydaté ženy sa prísne rozlišovali od slobodných, vydaté nosili vždy šatku[14] alebo závoje, slobodné nenosili žiadnu pokrývku a ich vlasy boli jednoduchšie učešané.

Ako materiál sa využíval ľan a vlna, u bohatých vrstiev aj hodváb.



Pastier v roku  
1140

Pokrývka hlavy muža  
v roku 1135

Nové materiály a kvalitu priniesli križiacke výpravy. Výsledkom štýlového tápania v tej dobe bolo splynutie národných prvkov a vznik nového estetického princípu. Ideál muža zoženštel (muži nosili dlhé, starostlivo upravené vlasy, na hladko si holili tvár...), odev mužov a žien bol veľmi podobný (na rozdiel od ženského nesiahal po zem, ale na kolená). Románske oblečenie sa nahradzovalo gotickým.



Gotický ženský  
odev

Gotický odev



**Od polovice 12. storočia** - sa nosil tzv. **gotický odev**, ktorý sa vyznačoval štíhlou zvislou líniou s vertikálnym tesným obopnutím tela. Štíhlosť a zvislá línia sa zdôrazňovali aj v architektúre, maliarstve a sochárstve.

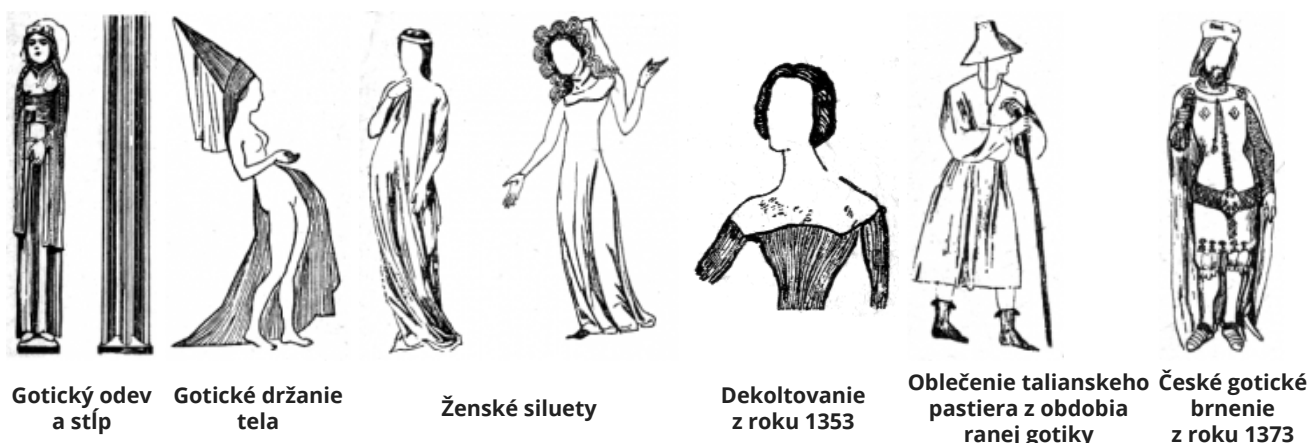
Sukňový šat ženy mal dlhé rukávy, bol podkasáný opaskom a do nepohody bol doplnený kabátom polkruhovitého tvaru. Vydaté ženy nosili (mimo domova) vlasy a krk zahalené rúškom, ich účesy boli veľmi starostlivo upravované a mali veľa variácií.

Slobodné ženy mali dlhé, obyčajne umelo zvlnené vlasy jednoducho zopnuté obrúčkami, vznešené ženy ich mali zo zlata alebo striebra, jednoduché z lacného kovu.

Muži nosili ako základný spodný odev košeľový šat, väčšinou bez opasku (tzv. suckenie alebo suggestie[15]), inokedy však s opaskom (tzv. cotte). Dôležitý bol plášť polkruhovitého strihu kryjúci obidve ramená.

Až v gotickom období, t.j. keď strih a spracovanie látok bolo dôležitou zložkou odevnej kultúry, sa začali uplatňovať mestskí krajčírski majstri[16].

Pracujúce vrstvy si obliekali vlastne iba spodný odev vládnucej vrstvy, v zime si ženy prehadzovali cez košeľovitý úbor plášť.



**Po roku 1200** - v rozvíjajúcej sa cechovej výrobe zostal textil a odev hlavným odvetvím. V Taliansku sa začali používať moliny, zmotávajúce stroje, z ktorých sa neskoršie vyvinuli krídlové kolovraty (polomechanický stroj na ručné pradenie)[17].

**Na začiatku 14. storočia** - sa v Európe začal používať kolovrat[18]. Tvorilo ho jednoduché koleso, ktoré krútilo vretenom.

**14. storočie** - prinieslo napodobňovanie šľachtického odevu mešťanmi, preberanie meštianskych vzorov šľachtou, svoj odev mali remeselníci, služobníci a sedliaci. Privilegovaný odev nosil panovník a duchovenstvo, zvláštny nútený oblek nosili židia, kacíri, prostitútky, kati a malomocní. Šľachta i mešťania nosili krátky kabát, dlhý kabát nosili už iba sedliaci. Nohavice a pančuchy splynuli do jedného celku a vznikli pančuchové nohavice. Zvýšil sa význam gombíkov. krajčíri začali dávať šatám zložitejšiu a pestrjšiu farebnosť.

[1] Grécky odev sa vyvíjal od pesterj ozdobnosti iónskeho odevu k jednoduchému naberanému.

[2] V cisárskom období bolo moderné obliekať si niekoľko druhov šiat na seba a často striedať odev.

[3] Plutokracia = príslušníci vrstvy boháčov.

[4] Holičské dielne viedli prevažne Gréci, britva sa podobala kosáčku.

[5] Podľa Hadriánovej módy.

[6] Vreteno podľa slovníka cudzích slov = kuželovitý nástroj používaný v minulosti pri ručnom pradení, dnes kuželovitá súčasť (pradiarskych) strojov.

[7] Praslica = žrdka s kúdelou pri ručnom pradení.

[8] Myslí sa v Európe.

[9] Od 5. až do 11. storočia bola Byzantská ríša najmocnejším európskym štátom.

[10] Bola prejavom byzantského vplyvu.

[11] Tvorili jeden pevne zošitý celok a podobali sa našim plavkám. Niekedy siahali až po kolená a skladali sa zo základnej bedernej časti a dvoch nohavíc, z ktorých sa každá obliekala zvlášť.

[12] Mali dlhé úzke rukávy.

[13] Mali cípovitý tvar.

[14] Šatka zostala dôležitou súčasťou ženského oblečenia po celé 12. a 13. storočie. Často pôvabne obopínala aj bradu.

[15] Všimnite si nespornú súvislosť so slovom sukňa.

[16] Dovtedy si šľachta dávala zhotovovať šaty vo svojich hradných dielňach.

[17] U nás sa objavila bavlna ako útková priadza pre barchet.

[18] Pochádzal pravdepodobne z Indie.

#### Zdroje

Použitá, citovaná a odporúčaná literatúra:

- *Ako funguje svet? Reader´s Digest Výber*,
- *Ľudia a móda*, Zítek Odolen, Osveta-Bratislava, 1962,
- *Model Kompletní průvodce, jak se stát profesionální modelkou a modelem*, Marie P. Andersonová, prepísala Carole Andersonová Svojka a Vašut, 1995,
- *Od fíkového listu k džínom*, Jana Skarlantová, Grada Publishing, Praha, 1999,
- Týždenník *Plus 7 dní*,
- *Topmodelky Pohled do zákulisí*, Sandra Morrisová, Nakladatelství Slovart, Praha 1996,
- *Všeobecná encyklopédia pre mladých*, Mladé letá.